

INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER

MANGA, ORTOGRAFI OCH ÖVERSÄTTNING

En karaktärs- och översättningsanalys av Yotsuba
från *Yotsuba&!*

Niklas Sjöberg

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2018
Handledare:	Fusae Takasaki Ivarsson
Examinator:	Yasuko Nagano-Madsen
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	JP1520
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2018
Handledare:	Fusae Takasaki Ivarsson
Examinator:	Yasuko Nagano-Madsen
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten/studenterna)
Nyckelord:	Yotsuba&!, översättning, ortografi, manga

- Syfte:** Syftet med denna uppsats är att analysera karaktären Yotsuba från mangan *Yotsuba&!*, hennes språkegenskaper och hur de har översatts till svenska, för att förhoppningsvis bidra till framtida översättningar av japansk manga till svenska.
- Teori:** Det teoretiska ramverket för denna uppsats kommer att vara grundat i översättningsteorin skopos, Hasegawas beskrivning och kategorisering av översättningstekniker och Kinsuis rollspråkskoncept.
- Metod:** I denna uppsats har jag valt att utföra en kvalitativ analys av ett antal exempel från Yotsubas repliker på japanska samt motsvarigheterna på svenska. De lingvistiska och ortografiska karaktärsdragen i Yotsubas repliker som uppvisar hennes barnslighet kommer huvudsakligen jämföras mellan de båda språken utifrån de nedanstående tre punkterna.
- Metaortografi. Vilka skrivtecken inom det japanska skriftsystemet som används i Yotsubas repliker och hur det har översatts till svenska.
 - Lingvistiska felaktigheter och ordlekar. Hur japanska ordlekar och felaktigheter har tolkats och adapterats till svenska.
- Exempel på repliker från mangan kommer att demonstreras tillsammans med bilder från motsvarande scener och jämföras sida vid sida med den svenska översättningen. Exemplen kommer att brytas ned och skillnaderna i betydelse mellan utgåvorna kommer att belysas. Även metodiken bakom översättningen kommer att undersökas.
- Resultat:** På grund av japanskans särskilt komplicerade skriftspråk kan författaren uttrycka särskilda karaktärsdrag i repliker utan att behöva addera ytterligare text. Svenska, som använder sig av det romerska alfabetet saknar samma möjligheter. För att skapa en likvärdig text krävs särskilda översättningsstrategier som exemplifieras i denna uppsats.
- Vad gäller lingvistiska felaktigheter och ordlekar orsakar skillnader i ordförråd och grammatik mellan ursprungsspråket och målspråket komplikationer vid översättningen. Även i detta fall presenteras förslag på förbättringar.

Förord

Jag skulle vilja tacka alla de som har hjälpt mig under tiden som jag arbetat med detta examensarbete. Jag vill tacka min familj för deras råd och stöd. Jag är också tacksam för den hjälp och de synpunkter jag har fått från mina kurskamrater under arbetets gång. Främst vill jag tacka min handledare vars konstanta hjälp, råd och kritik har varit ovärderlig. Utan hennes ansträngningar hade denna uppsats inte blivit till.

Exempelmeningar och romanisering

Exempelmeningar kommer i uppsatsen att struktureras på följande sätt.

Karaktärens namn: <ursprungstexten från det japanska originalet>
<romanisering av ursprungstexten>
<min egen översättning>

Exempelmeningar på svenska transkriberas på följande sätt.

Karaktärens namn: <måltexten från den svenska översättningen>

Till skillnad från den officiella svenska översättningen kommer jag med avsikt att översätta meningarna så semantiskt likt ursprungstexten som möjligt. Om detta överensstämmer med den officiella översättningen kommer inga förändringar att göras.

Romanisering av den japanska ursprungstexten kommer följa Hepburns romaniseringssystem med ett antal modifikationer.

Vokaler: あ, い, う, え, お → a, i, u, e, o

Långa vokaler: おお, おう, えい, オー → oo, oo, ee, oo

Konsonanter: k/g, s/z, t/d, n, h, b, p, m, y (/j/), r, w, n' (ん transkriberas n, m eller n' beroende på efterföljande stavelse, えんぴつ blir "empitsu", えんか blir "enka", きんゆうろん blir "kin'yuuron").

し, ち, つ, じ, ぢ, ふ → shi, chi, tsu, ji, ji, fu

しゃ, ちゅ, じょ, ぢょ → sha, chu, jo, jo

Partiklar: へ, は, を → e, wa, o (övriga partiklar t.ex. に, と, följer vanliga regler och blir *ni, to*).

Dubbla konsonanter: けっこう, きっぷ → kekkoo, kippu

Kända namn och platsnamn: Följer vedertagna svenska stavningar, とうきょう blir Tokyo (inte tookyoo).

Terminologi

Centralt till denna uppsats är ordet ortografi. Ortografi är ett ord för den skrivna delen av ett språk och dess normer. I denna uppsats används ordet för att hänvisa till det japanska skriftsystemet där ortografiska avvikelser är okonventionella element i skriftspråket. Metaortografi är i sin tur förmågan att med avsikt utnyttja dessa avvikelser för att förmedla extra information. Dessa företeelser kommer beskrivas i mer detalj i uppsatsen.

Även begreppen ursprungstext, ursprungsspråk, måltext och målspråk kommer att användas. Dessa begrepp beskrivs av Munday (2016) som de huvudsakliga komponenterna i översättningsprocessen. En översättning sker genom att omvandla en skriven text (ursprungstext, originalutgåvan av *Yotsuba&!*), som är skrivet på ett originalspråk (ursprungsspråk, japanska), till en ny skriven text (måltext, översättningen av *Yotsuba&!*), som är skrivet på ett annat språk (målspråk, svenska).

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Problem	1
3. Syfte och Forskningsfrågor	2
4. Teoretisk bakgrund	2
4.1. Översättningsteori	2
4.2. Översättningsanalys/Översättningsstrategier.....	2
4.3. Rollspråk	3
5. Referensramar	3
5.1. Metaortografi	3
5.2. Mangas textkategori	4
6. Tidigare studier	5
6.1. Metaortografi	5
6.2. Översättning	5
7. Material	6
8. Analys och resultat	6
8.1. Ortografiska avvikelser	6
8.1.1. Exempel 1, translitteration till hiragana	8
8.1.2. Exempel 2, translitteration till hiragana	10
8.1.3. Exempel 3, translitteration till hiragana	11
8.1.4. Exempel 4, alternativ stavning	13
8.2. Lingvistiska felaktigheter	14
8.2.1. Exempel 1, stavelseutbyte	14
8.2.2. Exempel 2, förkortning	16
8.2.3. Exempel 3, felaktighet.....	18
9. Diskussion	19
10. Slutsats	20
Referenslista	22

1. Inledning

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera de språkliga egenskaperna hos huvudkaraktären Yotsuba i mangan *Yotsuba&!*, skriven av Kiyohiko Azuma, på ursprungsspråket japanska. Med fokus på ortografiska avvikelser och lingvistiska felaktigheter (så som avsiktliga felstavningar och ordvitsar) med syftet att ge Yotsubas språk särskilda effekter, kommer denna uppsats att undersöka hur dessa karaktärsdrag har översatts till svenska. Vad som har översatts från ursprungstexten på ett exakt vis och vad som har anpassats för att bättre passa målspråket kommer att diskuteras och eventuella förslag på förbättringar kommer att presenteras. Detta kommer genomföras i en komparativ, kvalitativ analys av särskilda exempel på de tidigare nämnda egenskaperna i karaktärens språk. I diskussionsdelen kommer även kontrasten mellan mangans visuella och ortografiska aspekter att diskuteras som en vidare förklaring av den effekt som författaren har försökt främja genom ortografiska avvikelser. Just denna manga och dess huvudkaraktär har valts som material till denna undersökning eftersom Yotsubas repliker visar tydliga exempel på de ortografiska element vars översättning är av intresse i denna uppsats. Det finns andra exempel på mangakaraktärer vars språk har liknande egenskaper. Men jämfört med *Yotsuba&!*, där hennes karaktär stor i centralt fokus som huvudkaraktär och därför har en hög andel repliker, har den typen av karaktär oftast endast en biroll i annan manga. Mangans titel på japanska skrivs med hiragana på följande vis, よつぱと!, vilket transkriberas till *Yotsuba-to!*. Hädanefter kommer dock översättningens titel, *Yotsuba&!*, att användas för att referera till mangan med syfte att underlätta läsningen.

2. Problem

Att översätta från japanska är komplicerat inte bara språkmässigt, utan även på grund av att översättningen måste anpassas till den nya målgruppen i det språk som verket översätts till. I denna uppsats behandlas översättning från japanska till svenska. Det är inte lika lätt att nyansera olika karaktärers egenskaper med talesätt och ortografi som redskap på svenska som det är på japanska. *Yotsuba&!* lyfts fram som ett exempel på en manga där dessa problem kan uppstå. Mangen har översatts till en mängd språk och sålts framgångsrikt runt om i världen. Även i Sverige har mangen översatts och publicerats fram till och med volym 4 av, i skrivande stund, 14 befintliga. Vid översättning från japanska till svenska uppstår problem, särskilt rörande mangans huvudkaraktär Yotsuba. Yotsubas språk i mangan är fyllt av speciella egenskaper (barnsligt språk, repliker skrivs endast med hiragana, felsägningar) som leder till att nyanser i många fall kan gå förlorade i den svenska utgåvan. Det finns sedan tidigare forskning om översättning av *Yotsuba&!* till olika språk, däribland svenska. Men forskning har hittills inte behandlat karaktären Yotsubas språk och dess egenskaper specifikt. Tidigare studier har baserats på översättningsteori eller diskursanalys, men denna uppsats kommer med användning av huvudsakligen ortografiska avvikelser att genomföra en karaktärsanalys av Yotsuba och hennes språk.

3. Syfte och forskningsfrågor

Med denna uppsats vill jag genom att analysera de lingvistiska felaktigheter och ortografiska avvikelser i språket hos Yotsuba, från mangan *Yotsuba&!* och sedan jämföra med den svenska översättningen, ta reda på hur den har genomförts och vilka punkter som skulle kunna förbättras. Förhoppningsvis skall denna undersökning komma att bidra till en förbättrad metodik inför framtida översättningar av manga till svenska. Frågeställningarna är följande.

- A. Hur är de lingvistiska och ortografiska elementen i Yotsubas repliker, ämnade att uttrycka hennes personlighet och bakgrund, översatta till svenska i den officiella översättningen publicerad av B.Wahlströms?
- B. Om nödvändigt, på vilket sätt kan översättningen förbättras?

4. Teoretisk bakgrund

4.1. Översättningsteori

Skopos som är det grekiska ordet för 'syfte' introducerades inom översättningsteorin under 1970-talet av Hans J. Vermeer. Ett översättningsprojekts syfte eller funktion kallas för projektets skopos. Reiss och Vermeer (1984 se Hasegawa, 2012 s. 203–211) skrev sedermera om skopos-teorin som går ut på att en *initiator* anlitar en översättare att skapa en måltext som är riktad till en målgrupp i målspråket. *The initiator*, som utgör en huvudsaklig roll inom skopos-teorin, har inte behandlats inom tidigare teorier och representerar den målgrupp som översättning är avsedd. Enligt skopos-teorin måste varje översättning ha ett skopos och en lämplig översättningsstrategi är att följa måltextens skopos, specificerad av *the initiator* och inte ursprungstexten skapat av originalförfattaren. Detta beror dock på vilken typ av text som översätts. I vissa fall är måltextens skopos att tolka ursprungstexten så exakt som möjligt. Huruvida måltextens skopos är mer eller mindre troget till ursprungstextens skopos avgörs av *the initiator*, och det är upp till översättaren att välja vilken strategi hen skall använda.

4.2. Översättningsanalys/Översättningstekniker

Yoko Hasegawa menar att översättningsteorier ofta är komplicerade och överlappande men har lagt fram sju tekniker som presenterats av Vinay och Darbelnet (1958/1995, refererad i Hasegawa 2012, s. 168–179).

- **Borrowing**, låneord tas från ursprungsspråket och används inom målspråket. Denna teknik tillåter översättaren att introducera en del av känslan av ursprungsspråket till översättningen men kan orsaka problem. Till exempel en så kallad *faux amis*, då orden från de båda språken verkar liknande men kan ha stor betydelseskillnad. Till exempel コンセント (*konsento*, "consent") vars betydelse är *electrical outlet*.
- **Calque**, liknar borrowing-tekniken men istället för ett direkt lån, översätts låneordet direkt till målspråket. Till exempel, ぎゅうどん (*gyuudon*) blir *beef bowl* eller *electric chair* blir でんきいす (*denkiisu*).

- **Literal translation**, översättningen sker ord för ord och den syntaktiska strukturen i ursprungsspråket bibehålls i målspråket. Denna teknik används oftast mellan två språk med gemensamt ursprung och sällan mellan orelaterade språk såsom japanska och engelska.
- **Transposition**, istället för att översättningen sker ord för ord, fokuserar man på att göra en tolkning av ursprungsspråket utifrån målspråkets grammatiska element.
- **Modulation**, en fras från ursprungsspråket modifieras för att bättre passa målspråket. Betydelsen bibehålls men uttrycket varieras för att uppträda naturligt i målspråket. Till exempel, きんえん (*kin'en*) som ordagrant betyder 'smoking prohibited' men översätts till *no smoking*.
- **Equivalence**, syftet med equivalencetekniken är att skapa en "likvärdig text" som i grunden har samma betydelse som ursprungstexten men har modifierats för att bättre passa målspråket. Denna översättningsteknik används ofta för att översätta hälsningsfraser och bestämda uttryck från ursprungsspråket med sina ekvivalenter i målspråket. Även parafrafer används för att lättare översätta uttryck från ursprungsspråket som saknar ekvivalent i målspråket. Till exempel, かみだたな (*kamidana*) blir *a household Shinto altar*.
- **Adaptation**, används när en kulturell kontext i ursprungstexten inte kan översättas eller inte existerar inom kulturen hos målspråket. Översättaren måste då skapa en situation som liknar men ändå skiljer sig från den som förekommer i ursprungstexten. Detta kan leda till "cultural substitution" där, till exempel, ett föremål från ursprungsspråket byts ut mot ett liknande ord, げた (*geta*) blir *clogs*, eller att ett uttryck tas bort helt, till exempel いただきます (*itadakimasu*) som saknar motsvarighet i engelskspråkig kultur.

4.3. Rollspråk

Termen *yakuwarigo* (rollspråk) myntades av Satoshi Kinsui år 2003 och har utvecklats till ett nytt fält inom lingvistik (Kinsui 2003/2017). *Yakuwarigo* berör språket hos karaktärer inom japansk fiktion och populärkultur. *Yakuwarigo* reflekterar karaktärsegenskaper (kön, ålder, sociala status, osv.) och har sitt ursprung inom sociolingvistik. Olika typer av karaktärer har ett etablerat rollspråk, vilket leder till att dessa enkelt kan identifieras inom den japanska kulturen genom grammatikanvändningen och ordvalet i deras repliker, trots att de inte alltid reflekterar verkligheten. Karaktärsspråk är en underkategori av rollspråk som berör den specifika karaktärens språk, snarare än karaktärens roll i berättelsen. Till skillnad från rollspråk är karaktärsspråk unikt för karaktären i fråga och är inte omedelbart igenkännbart för läsaren på samma sätt som rollspråk. Denna uppsats kommer främst att analysera ortografiska avvikelser och översättningstekniker baserat på konceptet rollspråk.

5. Referensramar

5.1. Metaortografi

Fusae Ivarssons forskning om metaortografi i manga (2018a; 2018b) handlar om de medvetna avvikelserna i användningen av det japanska skriftsystemet för att uttrycka särskilda nyanser i texten. Metaortografi är att författaren genom medveten användning av ortografi kan förmedla betydelser, nyanser och information utan att det behöver skrivas ut ordagrant. Ivarsson delar in metaortografiska egenskaper i manga i tre övergripande kategorier.

- **Text orientation**, användning av horisontell textplacering istället för vertikal (standardformat i manga). Detta utnyttjas ibland för att antyda att karaktären talar på ett främmande språk.
- **Transliteration**, användning av skriftspråket som avviker från den traditionella blandningen av kanji, hiragana och katakana. Transliteration till hiragana eller katakana kan antyda nyanser bakom en karaktärs repliker, så som okunskap, brytning och dylikt.
- **Furigana**, avvikande användning av furigana (små tecken skrivna intill kanji för att visa kanjis läsning eller betydelse) kan utnyttjas för att bland annat uttrycka extra information 'mellan raderna' utan att försämra flödet i texten.

I denna uppsats kommer Ivarssons beskrivning translitteration till hiragana att användas som utgångspunkt vid analysen av de metaortografiska egenskaperna i Yotsubas repliker.

5.2. Mangas textkategori

För att tydliggöra begränsningen av de repliker som kommer att analyseras i denna uppsats kommer Unser-Schutz beskrivning av mangas textkategorier (2013) att användas.

Tabell 1. Sammanfattning av textkategorier inom manga, deras roll och miljö i vilka de används.

Category	Environment	Characteristics	Text
Lines	Unbroken speech bubbles	Audible information; primarily dialogue but some onomatopoeia as well	Generally type
Thoughts	Dot-tailed speech bubbles; squares or whited-out space; directly on the background	Characters' inner voices; are not audible to other characters; do not directly address the reader	Generally type
Narration	Square captions; directly on background	Text informing readers of plot development, location, etc.; primarily descriptive in nature, often featuring privileged information unknown to characters; can be in any person; is not audible or accessible to characters	Generally type
Onomatopoeia	Directly written on background	Do not form full sentences; are not spoken by anyone; are mimetic of real world sounds or describe the nature or atmosphere of a scene	Stylized; graphically handwritten
Background text	Part of drawing	Text written as a part of the scene; is not actually vocalized, such as advertisements, building names, etc.; appear as text to characters	Graphically incorporated into drawing
Background lines/thoughts	Directly written on background, sometimes marked by straight lines	Text representing secondary lines or thoughts; it is impossible to tell whether they vocalized; often jokes, criticisms or other non-essential information	Handwritten
Comments	Directly written on background, sometimes marked by arrows or stars	Notes or jokes about characters or items; supply privileged information about the scenes that has not been otherwise made available to the readers; generally non-essential information	Generally handwritten
Titles	In captions; directly on background	Titles or subtitles of the chapter or series name; authors' names.	Generally type

(Unser-Schutz 2013:40)

Denna tabell, tagen från Unser-Schutz doktorsavhandling, är en sammanställning av de textkategorier som förekommer inom manga. Enligt Unser-Schutz innehåller en sida i manga ett genomsnitt på 130,15 tecken utspridda över ett snitt på 10,49 inlägg, varav 6,48 består av kategorin *Lines*. Lines beskrivs som hörbar information som huvudsakligen utgörs av dialog men där även onomatopoetiska ord förekommer. Lines är generellt maskinskrivna (istället för handskrivna) och skrivs inom pratbubblor. Lines bygger alltså upp majoriteten av det skrivna innehållet i en manga och representerar dialogen mellan karaktärerna. Det går att jämföra med replikerna i en film, där lines på samma sätt är det huvudsakliga utloppet för karaktärsbyggande. Genom särskilda ordval och ortografiska avvikelser i mangas "lines" kan författaren beskriva en karaktärs språkstil, tonläge eller talesätt utan att behöva

lägga till ytterligare informativ text. Eftersom denna uppsats endast är fokuserad på Yotsubas karaktär och egenskaperna i hennes språk kommer enbart ”lines” kategorin att analyseras. All annan text såsom ”Thoughts” eller ”Background-lines/thoughts” kommer på grund av begränsning och mindre relevans att uteslutas vid undersökningen.

6. Tidigare studier

6.1. Metaortografi

Som tidigare nämnt, är Ivarssons ännu inte publicerade manuskript om metaortografiska egenskaper i manga (2018b) ovärderlig för denna uppsats, då en stor del av uppsatsen grundas i Ivarssons beskrivningar av dessa egenskaper. Mest relevant för denna uppsats är Ivarssons beskrivning av transkription till hiragana, som kommer användas som utgångspunkt vid undersökningen av dessa företeelser i de exempel som tas upp senare i uppsatsen. Utöver transkription till hiragana tar Ivarssons manuskript även upp andra metaortografiska egenskaper såsom transkription till katakana, specialiserad användning av furigana, samt selektiv textplacering.

6.2. Översättning

Ootsukas doktorsavhandling (2017) handlar om översättning av *Yotsuba&!* till tyska och engelska, baserat utifrån konceptet rollspråk. Forskningen berör manga i allmänhet och mangas säregenskaper som text samt mangas spridning utanför Japan. En utförlig beskrivning av *Yotsuba&!* ges tillsammans med utdrag från en intervju med författaren Azuma Kiyohiko. Intervjuer från respektive förlagen som publicerade översättningarna på tyska och engelska användes som grund för undersökningen av de översättningsmetoder som använts. Problem som svårigheterna med att översätta rollspråk till ett annat språk än japanska, att översätta ett verk från en kultur till en annan och att fastställa den målgrupp man översätter till tas upp i avhandlingen. Ootsukas forskning är relevant till denna uppsats då uppsatserna delar ett liknande syfte, att undersöka särskilda språkegenskaper och hur de har översatts från japanska till ett annat språk.

Lindskogs analys (2018) av den svenska översättningen av *Kafka på Stranden* av Haruki Murakami, som en del av ett större projekt lett av Kinsui, berör specifika egenskaper hos ett antal karaktärer från boken utifrån ett rollspråks perspektiv. Delen rörande karaktären Nakata är särskilt relevant till denna uppsats då exempel på transkribering till katakana och översättningsmetoderna som använts vid översättning till svenska behandlas. Till skillnad från Lindskogs exempel är denna uppsats fokuserad på transkribering till hiragana, men situationerna och översättningsmetoderna som tas upp i exemplen är lika de som berörs i denna uppsats och är därför lämpliga att jämföra med. Anledningen till att Nakatas transkribering sker med katakana medan Yotsubas sker med hiragana är dels för att katakana ger ett större intryck av att det är en vuxen människa som säger ordet men inte förstår dess betydelse, medan hiragana ger ett mer barnsligt intryck. Även skillnaden mellan medierna påverkar den ortografi som används då inblandningen av katakana i en roman, med långa stycken av obruten text, inte hämmar läsflödet lika mycket som hiragana hade gjort. Texten i en manga är däremot uppdelad i flera, mycket kortare textstycken vilket leder till att hiragana kan användas flitigt utan att försvåra läsningen märkvärt.

7. Material

Yotsuba&! är en manga skriven av Kiyohiko Azuma och publicerad av ASCII Media Works i Japan. Den första volymen publicerades i mars år 2003 och i skrivande stund har sammanlagt 14 volymer publicerats i Japan. I Sverige publicerades översättningar till svenska, översatta av Karin Ahlman Toyama, av bokförlaget B. Wahlströms år 2008 upp till och med volym 4. Därefter har inga ytterliga volymer publicerats i Sverige.

Mangan publicerades i Japan som en så kallad *seinen* manga, alltså en manga som främst är riktad mot unga vuxna. Vid den tiden som *Yotsuba&!* publicerades i Sverige var manga fortfarande huvudsakligen riktad mot unga pojkar och flickor i åldern 10 till 12 år eller tidig tonårsålder (Strömberg 2007). Det faktum att den svenska målgruppen är så pass ung kommer påverka min analys sett från skopos-teorins perspektiv.

Mangan är en komedimanga som handlar om den 5 år gamla flickan 'Yotsuba Koiwai' och hennes äventyr i vardagslivet, där hon varje dag upplever nya saker och företeelser hon aldrig varit med om förut. Berättelsen påbörjas när hon, tillsammans med sin adoptivpappa, flyttar till ett nytt hus i början av sommarlovet. Tillsammans med pappans vänner och de tre systrarna som de nu bor granne med, utspelar sig i princip varje kapitel i mangan under en dag i Yotsubas liv i det japanska samhället.

Karaktärerna i *Yotsuba&!* är Yotsuba Koiwai som är ett utländskt barn, adopterat av den ensamstående pappan Yoosuke Koiwai. I mangan kallas han oftast för Koiwai av andra karaktärer eller bara "Pappa" av Yotsuba. Förutom "Pappa" inkluderar de karaktärer som dyker upp i exemplen i denna uppsats vissa medlemmar från Yotsubas grannfamilj Ayase. Bland dessa är Ayase-familjens mamma och tre systrar. Systrarna är universitetsstudenten Asagi, gymnasieeleven Fuuka och till sist Ena som går i fjärdeklass i mellanstadiet. I exemplen framträder även Enas klasskamrat och vän, Miura. Ena och Miura står åldersmässigt närmast Yotsuba bland de karaktärer hon interagerar med i berättelsen. Mangan utspelar sig i en mindre stad inte långt från Tokyo där samtliga invånare, och alla karaktärer som interagerar med Yotsuba är av japanskt ursprung. Inga karaktärer förutom Yotsuba själv visar något tecken på en utländsk bakgrund.

Yotsuba&! har mottagit en mängd priser i sitt hemland Japan och hade år 2015 översatts till 13 språk och publicerats i 20 länder utanför Japan (Komatsu 2015). Även utomlands har mangan fått goda recensioner men i Sverige översattes och publicerades endast volymerna 1 till 4. I denna uppsats kommer exempel att användas från volymerna 1 till 3 av både den japanska upplagan och den svenska översättningen. Volym 4 utesluts på grund av tidsbrist och att den i skrivande stund inte fanns tillgänglig, i den svenska upplagan, för författaren av denna uppsats.

8. Analys och resultat

8.1. Ortografiska avvikelser

I *Yotsuba&!* används ortografiska avvikelser i Yotsubas repliker för att bland annat uttrycka barnsligheten i hennes tal. Det japanska skriftsystemet är bland de mest komplicerade i världen och är indelat i tre mindre skriftsystem som används tillsammans i texter. Den största delen, *kanji* (漢字), är tecken lånat från det kinesiska skriftsystemet. Kanji är logogram som var för sig i princip representerar ett ord eller en del av ett ord. Dessa utgör de flesta innehållsorden i japanska, så som substantiv och verb/adjektivstammar. De andra två delarna, *hiragana* (ひらがな) och *katakana* (カタカナ), är förenklade, fonetiska versioner av kanji. Hiragana och katakana innehåller var för sig 46 grundläggande symboler. Symbolerna skiljer sig mellan de båda systemen men representerar samma samling av språkljud. Hiragana används för vissa innehållsord med japanskt ursprung samt för

funktionsord så som partiklar och konjugationsändelser av verb och adjektiv. Katakana används för att transkribera låneord och icke-japanska namn, de flesta onomatopoetiska ord inom japanskan samt vetenskapliga namn på djur och växter. Kanji, hiragana och katakana används synkroniserat i skriven japanska.

Ortografiska avvikelser innebär att författaren med avsikt använder sig av skriftsystemet på ett oortodox sätt för att uttrycka en särskild effekt eller betydelse i själva texten, utan att behöva ändra eller lägga till i innehållet. Ivarsson (2018a; 2018b) förklarar, för att en läsare ska kunna uppfatta dessa avvikelser krävs en metaortografisk kunskapsbas, alltså en abstrakt kunskap om ortografi och skriftsystemets funktioner, för att förstå effekten av avsiktliga ortografiska avvikelser. Hiragana ger ofta läsaren ett intryck av barnslighet medan kanji ger ett vuxet och intelligent intryck. Eftersom att Yotsuba dels bara är 5 år gammal och dessutom är adopterad från ett annat land än Japan, är hennes språk inte lika utvecklat som karaktärerna i hennes omgivning. Därför skrivs Yotsubas repliker mestadels med hiragana där det vanligtvis hade varit lämpligare med katakana eller kanji. Värt att notera är att författaren i de tidigaste kapitlen, särskilt i volym 1, av *Yotsuba&!* inte var lika genomgående i sin metaortografiska användning av hiragana i Yotsubas tal. I fig. 1 nedan skrivs 来る (くる, *kuru*, att komma) och 強い (つよい, *tsuyoi*, stark) med hiragana medan 追い (おい, *oi*, att förfölja) och 方 (ほう, *hoo*, i detta fall 'typ av person') förblir skrivet med kanji. I senare volymer hade samma mening, inkluderat 追い och 方, endast skrivits med hiragana.

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Fig. 1. Exempel på avsaknad av ortografiska avvikelser (jp. vol. 1, s. 59)

Jämfört med senare volymer, där Yotsubas repliker, utan undantag, aldrig skrivs med kanji, är detta exempel en stark kontrast. Denna skillnad kan bero på att författaren med tiden har utvecklat Yotsubas karaktär och därmed medvetet implementerat de metaortografiska egenskaperna som hennes repliker grundas på i senare volymer. Detta visar att författaren med avsikt har byggt upp uteslutande användning av hiragana och i vissa fall katakana, som ett av Yotsubas karaktärsdrag. Anledningen till att vissa ord som traditionellt skrivs med katakana inte transkriberas till hiragana beror på att Yotsubas ortografiska karaktärsdrag grundas i det faktum att hon som tidigare nämnt endast är 5 år gammal. Vid den åldern förväntas inte barn kunna läsa eller skriva kanji. Hiragana och katakana lärs ut i förskolan vid 6 års ålder, men många barn lär sig läsa tecknen innan dess. I mangan demonstreras detta i senare volymer där det visas att Yotsuba kan läsa både hiragana och katakana.

Följande exempel delas in i de två kategorierna translitteration till hiragana och alternativ stavning. Den förstnämnda är fall där ord som vanligtvis skrivs med kanji har transkriberats till hiragana och den sistnämnda är ett exempel där alternativ stavning av ett ord främjar särskild nyans i texten.

8.1.1. Exempel 1, translitteration till hiragana

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 2. Translitteration till hiragana (jp. vol. 1, s. 105; sv. vol. 1, s. 107)

I fig. 2 ser vi ett exempel på användning av hiragana för att uttrycka Yotsubas oförståelse för ordet "växthuseffekt". Yotsubas granne och kamrat, Ena, försöker förklara för Yotsuba vad växthuseffekten är för något och Yotsuba upprepar ordet frågande.

Ena: 地球 がとってもたいへんになるの、それが地球温暖化
chikyuu ga tottemo taihen ni naru-no, sore ga chikyuuondanka
Jorden blir jättedålig, det är växthuseffekten

Yotsuba: ちきゅうおんだんか
chikyuuondanka
Växthuseffekten

Ena: そう
soo
Just det

I den japanska ursprungstexten skrivs Yotsubas upprepande av 地球温暖化 som ちきゅうおんだんか med hiragana istället för kanji, trots att Enas repliker skrevs med kanji. I detta fallet förstärker den ortografiska avvikelserna känslan av att Yotsuba, trots att hon hör och upprepar ordet, inte har någon

förståelse för dess betydelse. I den svenska översättningen ser ordet likadant ut när Ena säger det som när Yotsuba upprepar det. Istället har översättaren lagt till ett frågetecken i Yotsubas replik och omvandlar därmed hennes replik till en fråga för att försöka bevara nyansen av att hon inte förstår. Detta är ett smidigt sätt att överföra den ortografiska effekten från originalspråket utan att kunna använda sig av samma tekniker som finns tillgänglig i japanskan. Ett alternativ är att omvandla måltexten till en felsägning som är fonetiskt likt ordet ”växthuseffekt”, vilket gör om den ortografiska avvikelserna till en ordvits men har möjligheten att förmedla samma nivå av oförståelse. Problemet är att felsägningen måste vara tillräckligt övertygande för läsaren, på ett sätt som gör Enas efterföljande konfirmation rimlig. Vid andra tillfällen i mangan använder sig översättaren av denna metod genom att ersätta ”växthuseffekt” med ”växthuskonfekt”. Detta görs dock endast när Yotsuba uttalar ordet fel på japanska i ursprungstexten men inte i det ovanstående exemplet på ortografisk avvikelse.

Lindskog (2018) visar att man i den svenska översättningen av *Kafka på Stranden*, skriven av Haruki Murakami, vid liknande exempel av ortografisk avvikelse använder sig av felstavningar istället för att ersätta ordet med ett fonetiskt liknande ord. Till exempel, 金融論 (きんゆうろん, *kin'yuuron*, ekonomisk teori) blir, ”ekenåmisk teåri”, 部長 (ぶちょう, *buchoo*, avdelningschef) blir, ”avdillningschef” och 通産省 (つうさんしょう, *tsuusanshoo*, handels- och industriministeriet) blir ”handels- och industrimenesteriet”. Precis som i fallet med Yotsuba kommer dessa felsägningar från en karaktär som inte har full förståelse för ordens betydelse. Denna metod är en form av Hasegawas (2012) beskrivning av equivalencetekniken, där en text som är ”likvärdig” ursprungstexten har skapats med ett antal stilistiska variationer för att bättre passa målspråket. Denna översättningsteknik kan vara mer lämplig då den på så vis inte blandas med samma metod som används för felsägningar men ändå uttrycker skillnaden mellan en ortografisk avvikelse (som uttrycker Yotsubas oförståelse) och en felsägning (som kan orsakas av att hon minns fel).

8.1.2. Exempel 2, translitteration till hiragana

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 3. Translitteration till hiragana (jp. vol. 3, s. 102; sv. vol. 3, s. 104)

I detta exempel är det bonfestival, under vilket bortgångna släktingar sägs återvända till jorden från himmelriket, och Yotsuba har blivit utklädd till en 花キューピット (はなキューピット, *hana kyuupitto*, blomstercupido), eller i den officiella översättningen en "blomsterflicka", av sin far. Hon blir ombedd att ge bort blommor i present till grannarna men när det visar sig att grannarna inte är hemma, ger hon sig ut på stan för att dela ut blommorna till vem som helst. Tillslut hamnar hon i en lekpark där hon pratar med ett äldre par. Den gamla damen övertygar Yotsuba att den gamla mannen har återvänt från himmelriket och följande utbyte sker mellan Yotsuba och mannen.

Yotsuba: てんごくってどんどこ？
 tengoku-tte donna toko
 Vad är himmelriket för ställe?

Den gamle mannen: へ？天国？天国かあー．．．
 he tengoku tengoku-kaaa...
 Ha? Himmelriket? Himmelriket, tjaaa...

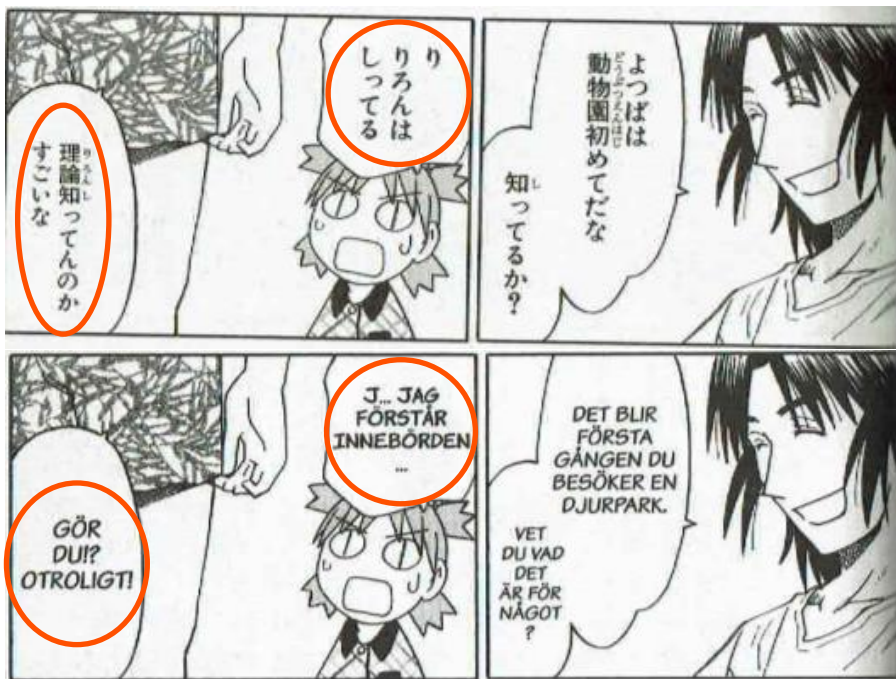
Som i 8.1.1 är detta ett exempel på ett ord som Yotsuba troligtvis har hört för första gången och sedan upprepar. Till skillnad från det tidigare exemplet där hon inte har haft någon förståelse för ordet och upprepat det för bekräftelse, verkar hon i detta fall ha förstått innebörden av ordet utefter konversationens kontext och frågar därför den gamle mannen om själva företeelsen, snarare än ordets betydelse. Som tidigare skrivs Yotsubas replik med hiragana medan mannens replik är skrivet med kanji. Även här uttrycker detta Yotsubas oförståelse och barnslighet. Till skillnad från tidigare exempel har Yotsuba i detta fall en uppfattning för var ordet "Himmelrike" refererar till (en plats dit man kommer när man dör), men saknar fortfarande en djupare förståelse för ordets innebörd (religiösa anknytningar, vad det innebär att dö och komma till himmelriket, etc.). Av denna anledning är även detta exempel ett fall av ortografisk avvikelse för att ge effekt åt Yotsubas språk. Den svenska översättningen har gjorts på följande vis.

Yotsuba: Hur är himlen?

Den gamle mannen: Himlen, ja...

Man har i den svenska versionen valt att översätta 天国 (direkt översatt, *himmelriket*) till "himlen" vilket är en form av adaptationstekniken. "Himlen" kan låta mer naturlig i en svensk kulturell kontext, men både "himlen" och "himmelriket" hade varit acceptabla. Däremot kan det framstå som mer naturlig att just "himlen" används i detta fallet då "himmelriket" bär med sig en nyans av andlighet som inte vore Yotsuba karaktäristiskt. Vad som däremot försvinner i översättningen är den gamle mannens svar, som i ursprungstexten uttrycker en förvåning, "へ? 天国?". Denna förvåning kan antyda att sättet som Yotsuba uttrycker sig på eller uttalar てんごく kan ses som onormalt eller oförväntat. Detta element av konversationen finns inte representerat i måltexten och minskar intrycket av nyansen i Yotsubas tal. Som i tidigare exempel finns inte den avvikande användningen av hiragana i Yotsubas repliker synliga i översättningen. Att än en gång använda sig av en metod likt den visad av Lindskog (2018) vore olämpligt då texten, som tidigare nämnt, hade blivit för svårläst och nedklottrad med stavfel. Detta exempel skiljer sig även från 8.1.1 då Yotsuba i detta fall har en jämförelsevis större förståelse för ordet i fråga. Därför bör detta exempel låtas vara som det är för att bevara läsbarheten och nyanskillnaderna mellan exemplen.

8.1.3. Exempel 3, translitteration till hiragana

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 4. Translitteration till hiragana (jp. vol. 3, s. 111; sv. vol. 3, s. 113)

I det fjärde exemplet har Yotsubas pappa precis berättat för henne att de ska åka till en djurpark nästa dag. Det är första gången som Yotsuba besöker en djurpark.

Pappa: よつばは 動物園 初めて だな 知ってるか?

yotsuba wa doobutsuen hajimete dana shitteru-ka

Det är Yotsubas första djurpark eller hur, vet du vad det är för något?

Yotsuba: り りろんはしってる
ri riron wa shitteru
Te- teorin vet jag om

Pappa: 理論 知ってんのか すごいな
riron shitten-no-ka sugoi-na
Du känner till teorin alltså? Otroligt

Den ortografiska avvikelser i detta exempel befinner sig i Yotsubas användning av ordet 理論, som likt tidigare exempel, skrivs med hiragana. När hon blir tillfrågad huruvida hon känner till vad en djurpark är eller inte, svarar hon med att hon är medveten om *teorin* om djurparker. I översättningen har man valt att tolka 理論 som "innebörd" istället för teori, vilket på japanska hade blivit 意味 (いみ, *imi*, betydelse, innebörd). I exemplet ser vi ett fall där Yotsuba plötsligt använder sig av ett icke-karaktäristiskt ordval, varpå pappan uttrycker sin sarkastiskt imponerade förvåning. Den medvetna användningen av hiragana antyder att Yotsuba inte har någon förståelse för ordet 理論 och dess betydelse, utan använder det baserat på sin egen tolkning av hur hon har hört ordet användas tidigare. Tidigare och efterkommande konversation i scenen antyder att Yotsuba har en grundläggande förståelse för vad en 動物園 (djurpark) är för något. En plats dit man går för att se olika djur. Hon kan däremot inte föreställa sig hur en djurpark ser ut eller hur den fungerar. Därför är vad Yotsuba vill säga troligtvis någonting liknande "どんなものかはだいたいしってる" (*donna mono-ka wa daitai shitteru*, jag vet på ett ungefär vad det är för något), snarare än "りろんはしってる". I den officiella översättningen har Yotsubas replik, som tidigare nämnt, tolkats som något närmare i betydelse till "いみはしってる". Översättaren har alltså valt att behålla strukturen från ursprungstexten men har gjort en alternativ tolkning av 理論. Detta kan bero på att översättaren har strävat efter att skapa en text som är bättre anpassad till den svenska målgruppen och därför valt att avvika från originalets ordval. Enligt skopos-teorin kan det vara lämpligare att inte följa ursprungstexten allt för exakt, utan tolka texten utefter översättningens avsedda målgrupp, vilket som tidigare nämnt troligtvis utgörs av barn i åldern 10 till 12 år. Översättaren kan ha ansett att "teorin", i en svensk kontext, inte hade passat den nyans som ursprungstexten ville uppnå. Översättningen skiljer sig även i den detalj att Yotsuba i originalet stammar vid uttalet av 理論, medan hon i översättningen stammar vid ordet "jag".

Yotsuba: J... jag förstår innebörden...

I det här fallet finns det lite skäl till att bevara stamningens position i meningen från ursprungstexten. Denna stamning förstärker effekten av att Yotsuba inte har full förståelse för ordet hon försöker säga, då hon tvekar inför att använda det. Därför hade det i detta fall varit fördelaktigt att associera stamningen till ordet snarare än dess position i meningen.

Yotsuba: Jag förstår i... innebörden...

8.1.4 Exempel 4, alternativ stavning

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 5. Alternativ stavning (jp. vol. 2, s. 145&169; sv. vol. 2, s. 147&171)

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 6. Alternativ stavning (jp. vol. 3, s. 100; sv. vol. 3, s. 102)

Hittills har de exempel som presenterats alla varit fall av transkribering av kanjiord till hiragana. Detta exempel handlar dock om en avvikelse i stavning av ordet こんにちは (*konnichiwa*, hej/god dag). I fig. 5 och 6 ser vi ett par exempel på hur stavningen av こんにちは skiljer sig mellan Yotsubas repliker och andra karaktärers repliker. I fig. 5 har vi två orelaterade scener där Yotsuba utropar en hälsning i den vänstra panelen och Fuuka hälsar på en granne i den högra. I fig. 6 utbyter Yotsuba hälsningar med en äldre dam. Vad vi kan se är att Yotsubas hälsningar stavas こんにちはわ, vilket är felaktigt. Men trots att stavningen är inkorrekt förblir uttalet detsamma. Detta beror på att こんにちは ursprungligen skrevs med kanji på följande vis, 今日は. Hälsningsfrasen är uppbyggd av ordet för 'idag' (今日) och en partikel, topicmarkören は. Vanligtvis uttalas hiraganat は som *ha*, men när det används som en partikel uttalas det på samma sätt som わ (*wa*). Eftersom betydelsen i frasens kanji med tiden har gått förlorad, skrivs ordet idag endast med hiragana. Därför är detta exempel inte kategoriserat som en lingvistisk felaktighet, då Yotsuba i själva verket uttalar ordet korrekt. Det är däremot ett exempel på ortografiska avvikelser eftersom det visualiserar Yotsubas barnlighet och brist på kunskap om det japanska språket. Denna typen av felstavning är en vanlig fälla för andraspråksanvändare av japanska men är inte heller ett ovanlig fel för barn med japanska som modersmål.

I översättningen har båda stavningarna översatts till ett enkelt "Hej". Nyansen i ursprungstexten har därmed gått förlorad i måltexten. Detta beror dels på svenskans brist på alternativa stavningsmöjligheter men också på kulturella skillnader. Som tidigare nämnt är こんにちはわ inte en ovanlig felstavning i japanska som framförallt är förknippat med barn som håller på att lära sig att

skriva. Svenskan saknar samma typ av allmänt vedertagna och normala felstavning för ordet 'hej' vilket gör det svårt att ta hänsyn till den nyansen. Att använda sig av en likvärdig felstavning av 'hej' i måltexten hade, till skillnad från "こんにちわ" i ursprungstexten, framstått som mycket onaturligt. Ett alternativ vore att istället använda sig av andra hälsningsfraser från svenskan så som 'god dag', 'hallå' eller det något råare 'tjena'. Till exempel, i fig. 6, hade det lämpat sig att översätta både den äldre damen och Yotsubas hälsning till 'god dag', då denna typ av hälsning hade varit trovärdig i den situationen. I det fallet hade man kunnat skriva Yotsubas replik som, till exempel, "godag!". Denna alternativa stavning känns mer naturlig på svenska samtidigt som det bevarar den nyans av oförståelse för ordets underliggande betydelse som finns närvarande i ursprungstexten.

8.2. Lingvistiska felaktigheter

Yotsubas unga ålder och okunskap resulterar i vissa fall i lingvistiska felaktigheter så som felsägningar och missförstånd som uttrycks med ordvitsar eller med ortografiska avvikelser i hennes repliker. Denna kategori kan skapa särskilda problem vid översättning då målspråket och ursprungsspråket inte delar vokabulär eller grammatik. Översättaren måste då flitigt använda sig av adaptation, equivalence och modulationstekniken beskrivna av Hasegawa (2012). Detta delkapitel utformas genom att följande exempel kategoriseras i den typ av lingvistisk felaktighet som varje exempel representerar. Dessa kategorier är stavelseutbyte, där en stavelse byts ut mot en annan. Förkortning, där en fras förkortas och felaktighet, där ett ord yttras felaktigt.

8.2.1 Exempel 1, stavelseutbyte

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 7. Stavelseutbyte (jp. vol. 1, s. 145; sv. vol. 1, s. 147)

I detta exempel ska Yotsuba till ett varuhus och shoppa tillsammans med sin pappa och vill berätta det för sin granne, Fuuka. Eftersom "varuhus" är ett nytt ord för henne, uppberar hon det fel för Fuuka.

Yotsuba: あばーと !
 apaato
 Lägenhet!
 Fuuka: でばーとね
 depaato-ne
 Varuhus, eller hur

På japanska ingår det en ordvits där ordets första hiragana byts ut och ordet ändrar mening från "varuhus" till "lägenhet".

Yotsuba: Ett baruhus.

Fuuka: Ett varuhus menar du!?

I den svenska översättningen har man följt konceptet i form av ett stavelseutbyte från ursprungstexten och ändrat endast den första stavelsen i ordet. I måltexten försvinner dock ordvitsen från ursprungsspråket då ordet inte ändrar betydelse utan endast framstår som en rättad felsägning. De lexikala skillnaderna mellan ursprungsspråket och målspråket gör en översättning av ordvitsen komplicerad eller omöjlig utan att låta orimligt på målspråket då det finns få ord på svenska som är tillräckligt likt "varuhus". Ett förslag är att använda ett påhittat men semantiskt rimligt ord, som passar situationen, till exempel "saluhus". Att Fuuka kan förstå vad Yotsuba vill säga och rätta till "varuhus" är lika övertygande som "あぱーと" till "でぱーと" i ursprungstexten och undviker att gå miste om ordvitsen. Även detta exempel kan beskrivas med en variation av equivalencetekniken med en inblandning av adaptationstekniken. Genom att substituera "あぱーと" med "saluhus" har man ersatt ordet från ursprungstexten med ett ord som inte nödvändigtvis bär samma betydelse rent semantiskt men som ändå förmedlar ursprungstextens betydelse. Alltså att man skapar en situation i måltexten liknande (men inte identiskt) den från ursprungstexten, med ett antal stilistiska variationer. En översättning av "でぱーと" till "saluhus" är inte en direkt "cultural substitution", men är ändå en adaptation av själva situationen för att bättre passa på målspråket.

Angående det ovanstående exemplet är det också värt att påpeka att Yotsubas replik "あぱーと" är skrivet med hiragana, snarare än katakana, アパート. アパート är en förkortning av 'apartment house' och är ett låneord vilket innebär att det normalt skrivs med katakana. Att det skrivs med hiragana visar att hon inte förstår ordets betydelse eller ursprung när hon säger det. Men samtidigt är även Fuukas svar "でぱーと" skrivet med hiragana. でぱーと är, precis som アパート, ett låneord och en förkortning av 'departement store' och skrivs därför också med katakana, デパート. Trots att Fuuka troligtvis har full förståelse för betydelsen av ordet, skrivs även hennes replik med hiragana. Detta kan vara ett sätt för författaren att uttrycka någon form av barnsligt tonläge. När Fuuka tillrättavisar Yotsuba använder hon kanske ett tonläge hon inte vanligtvis hade använt när hon talar med en vuxen. En annan förklaring är att när Yotsuba säger "あぱーと" med hiragana ges även intrycket att hon kan ha uttalat ordet med felaktig eller avvikande intonation. Därmed imiterar Fuuka Yotsubas avvikande talesätt genom att svara med samma intonation. Detta är ett exempel på metaortografisk användning för att förmedla kvaliteten av karaktärernas tal utan att tillägga extra information. Child-directed speech, eller CDS är det språk som vuxna (främst föräldrar) använder för att tala med barn. Ett utav de grundläggande karaktärsdragen i CDS är en stor variation på tonhöjd samt en högre än normalt fundamental frekvens och varierad intonation (Vihman 1996, refererad i Foulkes, Docherty och Watt 2005). Detta stödja teorin att Fuuka använder sig av ett "barnanpassat" tonläge. Imitation av barnspråk tas dock inte upp som ett exempel på CDS.

8.2.2 Exempel 2, förkortning

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)
Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)
 Fig. 8. Förkortning (jp. vol. 2, s. 61; sv. vol. 2, s. 63)

I detta exempel på förkortning är Yotsuba hemma hos sina grannar och leker med Ena, när Enas kamrat, Miura, också kommer och hälsar på. Yotsuba och Ena har precis lekt med sina dockor och har då använt sig av *keigo* (artighetspråk), vilket i japanskan skiljer sig från vardagspråket. När Yotsuba går för att välkomna Miura vid dörren fortsätter hon att använda *keigo* men säger fel.

Yotsuba: どうぞ おあがり? おまかいですが
 douzo o-agari? o-makai desu-ga
 Varsågod stig på? (nonsensord)

おまかいですが är ett nonsensord som saknar betydelse och är troligen en förkortning av frasen なんのおかまいもできませんが (*nan-no o-kamai mo dekimasen-ga*) som betyder 'Trots att jag inte har någonting att bjuda på' eller 'Trots att jag inte kan ta hand om er'. Uttrycket är en artighetsfras i japanskan och används ofta för att visa ödmjukhet när man välkomnar någon till sitt hem. Anledningen till Yotsubas förkortning beror delvis på hennes ålder (5 år), då barn i hennes ålder ännu inte har bemästrat *keigo* och dess användning, och dels beror det på Yotsubas bakgrund som utlänning då hon har jämförelsevis låg japanskaförmåga. Yotsuba har förmodligen hört uttrycket なんのおかまいもできませんが användas förut och minns det fel när hon ska säga det själv och har troligtvis inte heller förståelse för frasens betydelse.

Yotsuba: Välkommen till vår enkla boning. Kom!

I den svenska översättningen har man valt att omplacera fraserna なんのおかまいもできませんが och どうぞおあがり (Varsågod och stig på) och ersätta den sistnämnda med repliken till ”Kom!”, ett imperativ, vilket skiljer sig avsevärt från ursprungstextens struktur och betydelse. Att översätta nonsensord som おまかいですが kan vara väldigt svårt att göra på ett med ursprungstexten jämfört likvärdigt sätt. Själva förkortningen är knuten till frasen なんのおかまいもできませんが, vilket kräver användning av översättningsstrategin adaptation. En semantisk ekvivalent av なんのおかまいもできませんが på svenska kan till exempel vara fraser lika de nämnda tidigare, men för att texten ska passa den svenska målgruppen bör man använda sig av en på svenska vedertagen välkomstfras. I den officiella översättningen har man använt sig av frasen ”Välkommen till vår enkla boning”, en fras som till viss del lyckas uttrycka ursprungstexten ödmjukhet. Baserat på denna översättning kan man senare konstruera en fras liknande exemplet från ursprungstexten. Till exempel ”Välkommen till detta enkla hus!”. Ett problem med en översättning av detta slag är att felaktigheten på svenska måste vara lika trovärdig som ursprungstexten på japanska. Annars riskerar felaktigheten att framstå som nonsens på ett sätt som inte går att tolka eller helt enkelt förvirrar läsaren. Ett alternativ är att ersätta nonsensordet med en fras som hade passat i en liknande situation men är pragmatiskt fel i exempelsituationen. Ett sådant exempel kan vara ”Välkommen hem!”. Själva felaktigheten bevaras från ursprungstexten och Miuras svar, ”なんだそれ?”, ”Vad pratar du om?” förblir rimligt. Vad gäller frasen どうぞおあがり, som har omplacerats och översatts till ”Kom!”, snarare än ”Varsågod och stig på” som hade varit en mer direkt översättning. Detta är ett intressant exempel på översättning av ortografiska avvikelser i Yotsubas repliker. Snarare än den korrekta svenska motsvarigheten har frasen översatts till en replik likvärdig i barnsligheten som uttrycks genom användningen av hiragana i Yotsubas replik. おあがり följs även av ett frågetecken i Yotsubas replik, vilket kan vara ytterligare ett sätt att genom ortografin visa Yotsubas osäkerhet vid användning av en fras vars betydelse hon inte är helt familjär med.

8.2.3 Exempel 3, felaktighet

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 9. Felaktighet (jp. vol. 1, s. 110; sv. vol. 1, s. 112)

Yotsuba-to! (av Kiyohiko Azuma) (©2003 Kiyohiko Azuma/Yotuba Sutazio All rights reserved)

Yotsuba&! (översatt av Karin Ahlman Toyama) (©2008 B. Wahlströms All rights reserved)

Fig. 10. Felaktighet (jp. vol. 1, s. 175; sv. vol. 1, s. 177)

De inringade meningarna i fig. 9 och 10 är två olika exempel på felaktigt yttrande av samma ord, ちきゅうおんだんか (*chikyuuondanka*, växthuseffekten). Dessa exempelmeningar berör samma ord som i 8.1.1, där ordet förekommer korrekt uttalat, men är endast skrivet med hiragana. Även dessa två exempel är skrivna med hiragana på följande vis. Felaktiga stavelser markeras med **fetstil**.

Fig. 9. Yotsuba: ちきゅうおんかんばー！！
chikyuuonkanbaa!!

Fig. 10. Yotsuba: ちきゅう...ほんはんばー
chikyuu... **honhanbaa**

De respektive exemplen har översatts till "Växthusreflexen" och "Växthuskonfekten" i den officiella översättningen. Ordet 地球温暖化 kan brytas ned till tre komponenter. 地球 (ちきゅう, *chikyuu*) som betyder 'jorden' eller 'jordgloben' och 温暖 (おんだん, *ondan*, värme) som tillsammans med suffixet 化 (か, *ka*, att göra/omvandla något) betyder 'uppvärmning'. I båda exemplen säger Yotsuba ちきゅう på ett korrekt sätt, men misslyckas med おんだんか. Till skillnad från 8.1.1 där ちきゅうおんだんか är korrekt översatt till 'växthuseffekten' har man i dessa exempel valt att följa samma mönster som ursprungstexten genom att ersätta *effekten* i *växthuseffekten* med de fonetiskt liknande orden, *reflexen* och *konfekten*. Detta visar att översättaren har valt att konsekvent följa ursprungstexten vad gäller stavning och språkfel men har som konsekvens gått miste om de metaortografiska egenskaperna i Yotsubas repliker. Precis som i det tidigare exemplet är dessa exempel också representativa för

Yotsubas okunskap om ordets sanna betydelse. Exempelen skiljer sig i det faktum att Yotsuba i 8.1.1 endast upprepar ett ord hon precis hört men inte förstår, medan hon i fig. 9 och 10 upprepar orden från minne men minns fel. Som tidigare nämnt har man i det metaortografiska exemplet översatt ordet direkt till sin svenska motsvarighet med ett tillagt frågetecken för att uttrycka Yotsubas förvirring. Därför är, som tidigare nämnt, den metod som används av översättaren vid lingvistiska felaktigheter fördelaktig, då den lyckas med att särskilja de två fenomenen.

9. Diskussion

I detta avsnitt kommer relationen mellan de ortografiska och lingvistiska egenskaperna i *Yotsuba&!* att jämföras med de visuella elementen i manga. Relationen mellan dessa aspekter är relevant för att visuellt demonstrera den effekt som den särskilda ortografin har på karaktärerna i manga.

I denna uppsats har exempel på ortografiska avvikelser och lingvistiska felaktigheter tagits upp som ett bevis på hur Kiyohiko Azuma har använt sig av ortografi och lingvistik som redskap för att nyansera Yotsubas karaktär. Dessa nyanser yttrar sig inte bara i texten utan även i mangans illustrationer. Sättet som Yotsuba är ritad på jämfört med andra karaktärer är mycket karikerat. Det vill säga att Yotsuba ser jämförelsevis orealistisk ut, med semiotiska ansiktsuttryck och enkel design. Yotsuba har grönt hår, stora runda ögon och ingen näsa, medan andra karaktärer har mer typiska verklighetstroga utseenden. Samtidigt är bakgrundsillustrationerna realistiskt ritade och extremt detaljerade. Detta sätt att få Yotsuba att sticka ut från sin omgivning är en visuell version av effekten som de ortografiska avvikelserna och lingvistiska felaktigheterna har på hennes språk. Syftet är detsamma, att uttrycka Yotsubas barnsliga ton och personlighet.

Fig. 11 Semiotisk vs. icke-semiotisk Yotsuba (Tanaka, 2016)

Fig. 11 visar skillnaden i utseende mellan en icke-semiotisk (vänster i bild) och en semiotisk version av Yotsuba (höger). Skillnaden mellan de två utseendena är tydlig. Man kan göra samma jämförelse mellan Yotsubas repliker som endast är skrivna med hiragana och andra karaktärers repliker skrivna med vanlig kanji/hiragana-blandning.

ちきゅうおんだんか → 地球温暖化
てんごくはどんどこ → 天国はどんどこ
りろんはしってる → 理論は知ってる

Om Yotsubas repliker hade skrivits med kanji och hiragana som alla andra karaktärer hade den barnsliga känslan i hennes repliker försvunnit, precis som förståelsen för Yotsubas känslor hade gått förlorad om hennes ansiktsuttryck hade ritats mer realistiskt. Tanaka (2016) säger att det är mer intuitivt för läsaren att tyda en mangakaraktärs känslor om deras ansiktsuttryck är semiotiskt illustrerade snarare än realistiskt. Han menar att genom att kombinera verklighetstroga bakgrunder med semiotiska karaktärer lyckas *Yotsuba&!* att ge läsaren känslan av att vara närvarande och deltagande i berättelsens händelser. På samma sätt lyckas avsiktliga ortografiska avvikelser i Yotsubas repliker ge läsare med metaortografisk medvetenhet en känsla av närvaro.

10. Slutsats

Målet med denna uppsats var att analysera egenskaperna i mangakaraktären Yotsubas repliker och hur de har översatts till svenska, huvudsakligen fokuserat på textens lingvistiska och ortografiska element. Med skopos-teorin och Hasegawas beskrivning av översättningsstrategi (2012) som bas för min analys av översättning, har flera exempel på ortografiska avvikelser och lingvistiska felaktigheter från de tre första volymerna av *Yotsuba&!* brutits ned, beskrivits och diskuterats. Därefter har alternativa översättningsstrategier föreslagits.

Det japanska språkets särskilt komplicerade skriftspråk (med tre olika skriftsystem, furigana, o.s.v.) tillåter författare, särskilt av manga, att uttrycka djupare egenskaper i språket hos diverse karaktärer, utan att behöva texta ytterligare information. Svenska, som begränsas till det romerska alfabetet, saknar sådan flexibilitet, vilket leder till självklara komplikationer vid japanska-till-svenska översättning. Av de i denna uppsats behandlade exempelmeningarna att döma har de ortografiska elementen i Yotsubas repliker i princip uteslutits helt vid översättningen till svenska. Som förslag till förbättring har exempel tagits från andra fall av översättning av ortografiska avvikelser, där man har använt sig av metoder så som felstavningar. Men med översättningens skopos i åtanke, att skapa en likvärdig översättning ämnad den unga svenska målgruppen, hade omvandling av samtliga fall av ortografiska avvikelser till felsägningar skapat en svåräst och stökig text. Kinsui (2003) menar att en berättelses huvudkaraktär bör ha ett begränsat rollspråk, för att göra karaktären mer än en stereotyp samt för att vara lättåtkomlig men ändå gripande för läsaren. Detta antyder att översättningen av Yotsubas repliker bör undvika att bli allt för komplicerade. Alltså bör översättning, med Yotsubas ortografiska avvikelser i åtanke, begränsas till exempel liknande de som tagits upp i denna uppsats, där de har större betydelse för Yotsubas barnsliga, ignoranta karaktär.

Efter att ha analyserat de lingvistiska felaktigheter och ordvitsar som dykt upp i exemplen kan det konstateras att den stora skillnaden i ordförråd och grammatik mellan japanska och svenska leder till komplikationer i översättningen. Till skillnad från ortografiska avvikelser, visar det sig dock att man vid översättning av dessa felaktigheter har varit mer trogen till ursprungstextens nyanser. Detta kan bero på att ortografiska avvikelser uttrycker relativt subtila nyanser, som är lättare att ignorera eller missa, jämfört med felaktigheter. Däremot varierar sig noggrannheten mellan dessa exempel en del. Yotsubas misslyckade yttrande av 地球温暖化 (växthuseffekten), demonstrerade i 8.2.3 visar en konsekvent och likvärdig översättning av ursprungstexten. Däremot visar 8.2.1 och 8.2.2 fall där översättaren har varit så trogen till ursprungstexten, rent strukturellt, att det avsedda skämtet har gått förlorat. Eller där översättaren har tagit relativt stort avstånd från strukturen och betydelsen i ursprungstexten för att undvika de involverade kulturella kontexterna. I dessa fall har Hasegawas beskrivning av översättningsstrategier refererats för att skapa en mer likvärdig text baserat både på betydelse och avsedda nyanser.

För framtida forskning är ett förslag att ytterligare fördjupa sig i Yotsubas karaktär och hennes språkliga egenskaper. Med ett större fokus på metaortografi och rollspråk. En vidare undersökning av översättning av *Yotsuba&!* hade också varit intressant. Att följa principen bakom Ootsukas forskning

(2017) och jämföra översättningen *Yotsuba&!* på olika språk, så som engelska och svenska, kan förhoppningsvis bidra ytterligare till en djupare förståelse för metodiken bakom översättning av manga och hur den kan förbättras. Ett sista förslag vore att fördjupa sig i hur de visuella aspekterna i *Yotsuba&!* relaterar till de språkliga aspekterna, så som diskuterades i kapitel 9.

Referenslista

- Azuma, K. (2003-2004). *Yotsuba-to!* (Vol. 01-03). Tokyo: Ascii Media Works.
- Azuma, K. (2008). *Yotsuba&!*, Översättare: Karin Ahlman Toyama (vol. 01-03), Stockholm: B Wahlströms.
- Foulkes, P. Docherty, G. Watt, D. (2005) *Phonological Variation in Child-Directed Speech*. I *Language Vol. 81, No. 1*. 177-206. Linguistic Society of America.
- Hasegawa, Y. (2012). *The Routledge Course in Japanese Translation*. London: Routledge.
- Ivarsson, F. (2018a). *Metaorthographic Features of Manga and L1 and L2 Readers' Awareness Thereof*. [PowerPoint presentation].
- Ivarsson, F. (2018b). *Metaorthographic Features of Manga: Manga Makes the Most of the Multifaceted Japanese Writing System*. Manuscript submitted for publication.
- Kinsui, S. (2003). *Vaacharu Nihongo: Yakuwarigo no Nazo*. Tokyo: Iwanami Shoten.
- Kinsui, S. (2017). *Virtual Japanese: Enigmas of Role Language*. Osaka: Osaka University Press.
- Komatsu, M. (2015). *Kiyohiko Azuma's "Yotsuba&!" Manga Printing 13 Million Copies Worldwide*. Crunchyroll. <https://www.crunchyroll.com/anime-news/2015/11/27/kiyohiko-azumas-yotsuba-manga-printing-13-million-copies-worldwide> (Hämtad 2018-11-04).
- Lindskog, S. (2018). "Umibe no Kafuka" no Kyarakutaa no Suweedengo e no Hon'yaku no Shikata ni Tsuite. I *Murakami Haruki Hon'yaku Choosa Purojekuto, Hookokusho (1)*. 88-98.
- Munday, J (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London/New York: Routledge.
- Ootsuka, M. (2017). *Nihon Manga no Doku – Ee Hon'yaku Hikaku Kenkyuu*. (Ph.D.), Chiba University, Chiba.
- Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies: New Paradigms or Shifting Viewpoints?*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Strömberg, F. (2007). *Manga! Japanska Serier och Skaparglädje*. (Magisteruppsats), Malmö Högskolan, Malmö.
- Tanaka, K. (2016). *Tanaka Keiichi no Chakugan-ten: Azuma Kiyohiko-hen ① and ②*. Hämtad från utställningen "Exhibition: Drawing Manga! -Lines, Panels, Kyara" vid Kawasaki Stadsmuseum. (Utställningsinformation: <https://www.kawasaki-museum.jp/exhibition/4810/>). Bild hämtad från: https://twitter.com/tfj_shimada/status/763635241026150400 (Uppladdad: 2016-08-11) (Hämtad: 2018-12-15)
- Unser-Schutz, G. (2013). *The Role of Language in Manga: From the Point of View of Structure, Vocabulary and Characters*. (Ph.D.), Hitotsubashi University, Tokyo.

